

Látni & látszani

Útmutató tanárok számára

A dőlt betűvel szedett szövegek az online felületen is olvashatóak, a feladatok részét képezik.

Minden nap tárgyakat, embereket és szituációkat látunk magunk körül. Ezek érzékelése segít felfedezni a körülöttünk lévő világot. Itt most arról fogsz megtudni egy-két dolgot, hogy ki vagy valójában, milyen csoportokhoz tartozol, hogyan látnak téged mások, és te hogyan látsz más embereket. A való életben nem mindig könnyű választ adni ezekre a kérdésekre, de most pár lépésben, néhány dologra fény derülhet.

Célok:

A tanulási útvonal:

- Segít a diákoknak arra reflektálni, hogyan látják önmagukat, és hogyan látnak másokat.
- Hozzájárul az identitás különböző aspektusainak felfedezéséhez.
- Betekintést nyújt abba a sokszínűségbe, amely a minket körülvevő világ természetes része.
- Segít megérteni az előítéletek hatásait az egyes emberek életére

Struktúra

A Látni és látszani tanulási útvonalon három pálya (tanóra) van, és mindhárom több lépésből áll.

Az első pályán a diákok azt tanulmányozzák, ők hogyan alkotnak feltevéseket.

A második pályán az egyén különböző identitásait vizsgálják meg.

A harmadik pálya azt tárgyalja, hogy az identitásunk mely eleme látható, és mi az, ami nem, valamint, hogy az emberek saját választásaik alapján mit mutatnak meg magukból másoknak. A tanulók az előítéletek szerepét is megvizsgálják.

A tanulóknak három 45 perces tanórára lesz szükségük ahhoz, hogy a tanulási útvonal végére érjenek. Azt, hogy hány pályát szeretnénk végigjárni, mi döntjük el. Mindhárom pálya könnyen hozzáférhető a tanulói sajátosságokhoz.

Munkaformák és jelöléseik

A tanulási útvonalon a tanulók gyakran dolgoznak párban, kisebb csoportban, vagy egész osztályban beszélnek meg egy-egy témát.

Egyéni munka

A kérdések önálló megválaszolása időt enged arra, hogy a tanulók személyes válaszokat fogalmazzanak meg.

Páros munka

A témák párokban történő megbeszélése mindenkinek lehetőséget ad arra, hogy hangot adjon véleményének és egy emberrel megvitathassa azt.

Csoportmunka

A témák kisebb csoportokban történő megbeszélése lehetőséget ad arra, hogy a tanulók több véleményt meghallgassanak, valamint megfelelő teret biztosítanak arra, hogy azok a tanulók is kifejezzék gondolataikat, akik nem szeretnek nagy csoportban megnyilvánulni.

Osztálymunka

Az egész osztályos megbeszélések lehetővé teszik, hogy a diákok közösen átgondolják és megismerjék egymás munkáit, valamint a tanár is lehetőséget kap arra, hogy összegezze a legfontosabb eredményeket.

1. Pálya – Mit látok?

Időkeret: körülbelül 45 perc

Amikor ránézünk valakire, feltételezünk róla dolgokat. Min alapulnak a feltételezéseink?

Áttekintés

A tanulók elgondolkodnak azokon a feltételezéseken, amelyeket más emberek érzékelése során alkotnak. Reflektálnak arra a jelenségre, hogy minél többet tudunk egy emberről, annál jobban látjuk, hogy a feltételezéseinket nagyon kevés információra alapoztuk. A tanulók számára még nem vezetjük be az előítélet fogalmát, de bátorítjuk őket arra, hogy nagy általánosságban gondolják végig, feltételezéseink mennyiben alapulnak az érzékelésünkön.

1. lépés Feltételezések (egyéni munka)

Írd le saját szavaiddal, mit jelent az, hogy feltételezel valamit valakiről!

A pálya végén a tanulók visszatérnek a válaszaikhoz.

2. lépés Rejtélyes képek (egyéni munka)

Öt fotót fogsz látni, egyiket a másik után. Megjelenésük sorrendjében írd le, hogy mit látsz!

A diákoknak le kell írniuk, mit látnak öt egymást követő képen, amelyekről a végén kiderül, hogy ugyanannak a képnek a részei, de minden következő egy kicsit kifelé zoomol, hogy „képbe kerüljünk” a szituációt illetően. A diákok találgathatnak vagy rákérdézhetnek a képen látható személyekre, de csak akkor erősítsük meg őket, vagy mondjuk meg, kit látnak, ha már mindenki beadta a válaszát. A diákok a harmadik lépésnél található háttérinformációnál többet is megtudhatnak Rosa Parksról és Martin Luther Kingről (a fotókon látható emberekről).

3. lépés Egy teljesebb kép (osztálymunka)

Kattintsatok a képekre egyenként, és beszéljétek meg a szófelhőket!

Ez a reflexiós lépés a szófelhőn alapul, mely a diákok második lépésben megadott válaszaiból áll össze.

A következő kérdések segíthetik a megbeszélés irányítását:

1. Mire fókuszáltál, amikor az egyes képeket nézted?
2. Miért változott meg az érzékelésed az egymást követő képeket illetően?
3. Fel tudsz idézni olyan helyzetet, amikor valakinek a megítélésében megváltozott a véleményed, amikor teljesebb képet kaptál arról a személyről?
4. Mit tehetünk annak érdekében, hogy a különböző emberekről és dolgokról bennünk élő kép pontosabb legyen?

Mielőtt nekikezdünk

- Győződjünk meg arról, hogy a tanulók tudják, hogy válaszaik megosztásra kerülnek a csoportban. A gondolatok megosztása és megbeszélése a tanulási folyamat fontos része.

Minden alkalommal, amikor a diákok bejelentkeznek a felületre, látni fogják a következő felugró üzenetet:

Kérjük vedd figyelembe, hogy a feladatok során adott válaszaid láthatóak lesznek a tanárod és diáktársaid számára.

- Mivel a megvitatott témák személyesek lehetnek, mérlegeljük, hogy az osztály légköre biztonságos-e és biztosak lehetünk-e abban, hogy a tanulók tisztelettel viseltetnek egymás iránt. Amennyiben szükségesnek érezzük, beszéljük meg ezt a kérdést az osztállyal.

- Az esetek egy részében a tanulók csak akkor tudják folytatni a feladatot, ha egy vagy több választ megadnak. Más esetekben a tanulók csak akkor tudják folytatni a feladatot, ha az osztály többi része is megadta a válaszokat.

- A tanulókat segítenünk kell abban, hogy mennyi időt töltsenek el egy-egy lépéssel. A tanulókat és a rendelkezésre álló időt egyaránt ismerve hasznos lehet az időkereteket megadni. A pályák rövid, ráhangolódozó kérdésekkel kezdődnek. Érdemes az első feladatokkal töltött időt rövidebbre venni, hogy több idő maradjon a kérdések megvitatására később.

- Kutatás vagy prezentáció készítése házi feladatként önállóan vagy kisebb csoportban otthon is megoldható.

Blended tanulás

A blended tanulásban egyszerre van jelen az online és az offline munka, ami lehetővé teszi, hogy a diákok mindkét tanulási környezetben a lehető leghatékonyabb módon tanuljanak. A tanulási folyamatot, mely az egyéni feladatok és az intenzív párbeszéd köré épül, erős figyelemmel kell kísérni.

Fontos, hogy a tanulók ne szaladjanak előre, tartsák a csoport tempóját. Hasznos lehet, ha a szövegek egy részét közösen olvassuk el és a videóklipek egy részét is közösen tekintjük meg. Hagyjunk elegendő időt a csoportmunkára és az egész osztályban való megbeszélésre.

4. lépés Első pillantásra (páros munka)

Nézd meg a képeket! Válassz ki valakit, aki szerinted érdekesnek tűnik! Dolgozzatok párban, és állapototok meg valakiben, akit mindketten szívesen választanátok!

Páros munka keretében a tanulók a fotók és egy-egy rövid idézet alapján kiválasztanak egyet a tíz fiatal közül. A következő lépésekben a tanulók egy történetet találnak ki egy számukra ismeretlen emberről.

5. lépés Képzeld el magad! (egyéni munka)

Képzeld el, hogy te vagy az, akit kiválasztottál, és az ő életét éled! Mit mondanál el magadról? Egészítsd ki ezeket a mondatokat!

Nincsenek helyes vagy helytelen válaszok, és a tanulók szabadon használhatják a fantáziájukat.

Ugyanakkor érdemes megbizonyosodni arról, hogy a kitalált szövegek nem bántóak-e.

6. lépés Szemtől szemben (páros munka)

Beszélgétek meg korábbi párokkal, miért azt az embert választottátok! Hasonlítsátok össze a választaitokat! Mennyiben különböznek egymástól? Vannak átfedések? Döntsetek el, melyek lehetnek a „legvalóságosabb” válaszok, és írjátok le őket!

7. lépés A valóság (egyéni vagy páros munka)

Olvasd el, mit mond magáról az, akit kiválasztottál! Válaszd ki azokat a kulcsszavakat vagy akár egy mondatot, amelyet fontosnak tartasz az adott személlyel kapcsolatban!

Ebben a lépésben a diákok megismerik a kiválasztott személyeket. A tanulók kiválasztanak három kulcsszót, melyeket fontosnak tartanak a választott személlyel kapcsolatban.

8. lépés Értsük meg! (osztálymunka)

Mit tanultál? Hogy jellemezzük valakit, akit nem ismerünk? Mit mond ez a feladat azokról az előfeltevésekről, melyeket másokkal kapcsolatban megfogalmazunk?

Navigáció

A legtöbb tanulási útvonal több pályából áll. A tanár feladata, hogy kiválassza, hogy a tanulók melyik útvonalon és melyik pályán dolgozzanak. Minden pálya több lépésből áll. A legtöbb lépés több oldalt is tartalmaz – általában kérdés, információ és feladat tartozik hozzá, melyet párban vagy csoportban kell megoldani. A tanulók csak akkor léphetnek vissza egy oldalra, ha az ugyanahhoz a lépéshez tartozik. Ebben az esetben még egyszer ránézhetnek a kérdésre, vagy újra elolvashatják a szöveget. A vissza nyíl nem lépteti vissza a tanulót az előző lépésre. Ha szükséges, a bal felső sarokban található legördülő menüben megnyitható az egész pályára vonatkozó navigáció.

Szófelhő

Kétféle szófelhőben gyűlnek össze a tanulók válaszai. Minden választ egyformán kezel a rendszer, de a szófelhőben a válaszok véletlenszerűen jelennek meg. Ez azt jelenti, hogy nem mindenki ugyanazokat a válaszokat látja. Általában több szó van, mint amennyi megjeleníthető a képernyőn. Hasznos módja a szófelhő megvitatásának, ha megkérdezzük, hogy van-e valaki a tanulók között, akit valamelyik szó meglepett vagy különösen érdekel. Moderátorként a tanár maga is csoportosíthat összetartozó szavakat.

Esetenként a szófelhő statisztikailag összegyűjti a tanulók véleményét és grafikonon vagy számmal kifejezve megjeleníti azt. Ez megmutatja, hogy az osztályban milyen különböző vélemények vannak, valamint megvitatásra javasolt témák is megjelenhetnek.

A válaszaikat elsőként beadó tanulók esetében a szófelhők meglehetősen üresek lesznek. Amikor az utolsó tanulók is beadták válaszaikat, mindenki frissítse a képernyőjét.

Szójegyzék

A szövegben a kiemelt szavak magyarázata a szójegyzékben található. A tanulók tudásszintjétől és érdeklődésétől, valamint a rendelkezésre álló időtől függ, hogy a szójegyzéket milyen alaposan használják. Mérlegeljük, mely kifejezéseket szeretnénk megvitatni az egész osztállyal annak érdekében, hogy meggyőződhessünk róla, hogy az adott kifejezéseket megértették.

A következő kérdések a tanulók segítségére lehetnek abban, hogy meg tudják fogalmazni, mit tanultak.

1. Hogyan fogunk hozzá egy számunkra ismeretlen ember leírásához?
2. Mik azok a dolgok, amelyeket könnyen felfedezünk, amikor valakire ránézünk? Mi az, amit nehéz meglátni első pillantásra?
3. Mit mond ez a feladat azokról a dolgokról, amiket másokról feltételezünk?

9. lépés *Visszatekintés (egyéni munka)*
Olvasd el, hogyan definiáltad az előfeltevéseket a feladat elején! Írd le, most mit gondolsz ezzel a fogalommal kapcsolatban!

Ezt a lépést feladhatjuk házi feladatnak is. A tanulók az egész tevékenységre reflektálnak, és leírják, mit tanultak a folyamat során.

2. Pálya - Ki vagyok én?

Időkeret: körülbelül 45 perc

Mindenki különböző csoportokhoz tartozik, és más-más szerepet tölt be ezekben a csoportokban. Van, ami megváltozik idővel, van, ami nem. Nézzük meg, hogyan működik ez a dolog!

Áttekintés

A tanulók saját identitásukra reflektálnak, és arra kérjük őket, hogy gondolják végig, identitásuk mely részeit választották, mely részeit kapták készen, és mely részei változhatnak meg idővel. A kérdések és a feladatok lehetővé teszik, hogy a tanulók saját magukat másokhoz való viszonyulásukban lássák.

Tipp

Ha a tanulók túljutottak az első pályán, kezdhetjük az órát azzal is, hogy reflektálunk a 9. lépésre (Visszatekintés), és onnan megyünk tovább a második pályára.

Fontos:

Ennek a foglalkozásnak a keretében a tanulóknak bizalmas információkat kell megosztaniuk egymással. Nagyon fontos, hogy minden tanuló bízson abban, hogy tiszteletben tartják azt, amit megoszt, és azt, amit nem.

Információ és utasítások

A képernyő jobb felső sarkában esetenként további információt és instrukciókat találunk. Erre mindenképpen hívjuk fel a tanulók figyelmét! Lesznek olyan helyzetek, amikor szükségük lesz ezekre az információkra ahhoz, hogy meg tudják oldani a feladatot.

Feliratok

Figyelmeztessük a tanulókat, hogy kapcsolják be a videoklip megnézése előtt a felirat funkciót.

1. lépés Különbségek (egyéni munka)

Mi különbözteti meg az embereket egymástól?

A tanulóknak kulcsszavakkal kell kitölteniük a rendelkezésre álló helyet a kérdés alapján.

Lehet esetleg időt szánni ötletelésre azzal kapcsolatban is, hogy úgy általában milyen csoportokhoz lehet tartozni. A javaslatok nagyon sokfélék lehetnek.

Lehet azzal kapcsolatban is kérdéseket feltenni, hogy milyen emberi szerepek vannak (például szülő, tanár, szomszéd stb.) és vagy listába szedni őket, vagy általános kategóriákba sorolni őket (például család, foglalkozás, otthon). Egy ilyen brainstorming segít a diákoknak a következő lépésnél.

2. lépés Az én csillagom (egyéni munka)

Írj a csillag minden csúcsához egy csoportot, melynek tagja vagy, vagy egy olyan szerepet az életedben, amit fontosnak tartasz!

A tanulók egy egyéni csillagot készítenek, melynek hét csúcsára olyan csoportokat írnak, melyekhez tartoznak, vagy olyan szerepeket, melyek fontosak nekik. Bizonyosodjunk meg arról, hogy nem keverik össze a személyiségjegyeket (mint például a humorérzék, az okosság vagy a lustaság) a szerepekkel. Legalább öt csúcsra írniuk kell ahhoz, hogy továbbléphessenek.

3. lépés A mi galaxisunk (egyéni munka, pármunka)

Nézd meg a csillagokat! Keress olyan dolgokat három másik csillagban, amik meglepnek, és kattints rájuk!

A csoport csillagait végignézve a tanulókat arra kérjük, hogy találjanak meglepő dolgokat három társuk csillagán. A meglepő dolgokra kattintva megtalálják azokat a következő oldalon összegyűjtve. A tanulók ezek után párokban megbeszélik, mit találtak meglepőnek és miért.

4. lépés Meg van írva a csillagokban (csoportmunka, egyéni munka)

Alakítsatok csoportot és beszéljétek meg a csillagaitokat! Válasszatok ki egy kérdést a listáról, és beszéljétek meg a válaszaitokat!

Osszuk a tanulókat legalább háromfős csoportokra, és adjunk oda a csoportoknak az alábbi öt kérdés közül egyet, hogy megvitathassák őket. Amennyiben 15-nél kevesebb diákunk van, dolgozzanak párosával, vagy használjunk kevesebb kérdést. A tanulók átbeszélik mind az általuk a saját csillagukra írt szerepeket, mind a másokéban érdekesnek talált szerepeket. A tanulók ezt követően egyénileg online feljegyzést készítenek a csoportmegbeszélés eredményéről.

1. A személyes identitás mely elemei azok, amiket szabadon megválaszthatunk, és melyeket nem választhatjuk meg, hanem "kapjuk" őket?

2. A személyes identitás mely elemei maradnak meg egész életünkben, és melyek változhatnak idővel?

3. A személyes identitás mely elemei azok, amik csak bizonyos helyzetekben fontosak? Miért? Melyek azok, amik mindig fontosak? Miért?

4. A személyes identitás mely elemei azok, amelyek megkönnyítik az ember életét? Miért? Melyek azok, amelyek megnehezítik azt? Miért?

5. A személyes identitásnak mely vonásai gyakoriak és melyek ritkák?

5. lépés Reflexió (egyéni munka)

Mi különbözteti meg az embereket egymástól?

Mit gondolsz erről a dolgról most?

A tanulókat visszatérnek a pálya elején adott válaszukhoz. Érdemes példákat kérni a tanulóktól a bennük felmerülő új gondolatokkal kapcsolatban.

3. Pálya Mit látunk meg más emberekből?

Időkeret: körülbelül 45 perc

Talán te nem olyannak látod magadat, mint amilyennek mások látnak téged. De az, ahogyan mások látnak, befolyásolja azt, te hogyan látod önmagad. Meglepő? Nézzük csak, hogy is van ez!

Áttekintés

Ez a pálya összeköti az identitás és az előítélet kérdéseit. Azt tárgyalja, mi látható és mi nem, és hogy mit mutatunk meg magunkból, illetve mit nem. Az előítéletek szerepét is körüljárjuk.

1. lépés Első benyomások (egyéni munka)

Írj néhány példát arra, mit gondolhatnak vajon rólad az emberek, amikor meglátnak! Mely dolgokban van igazuk, és melyekben tévednek?

Az itt feltett kérdésekre nem könnyű válaszolni, és szükség lesz a reflexiókra is. Mondhatunk személyes példát is annak érdekében, hogy megkönnyítsük a tanulók dolgát. A válaszokat nem osztjuk meg az osztállyal.

2.lépés *Mi van a felszín alatt? (egyéni munka és pármunka)*

A jéghegyen illusztrálni lehet, mit gondolunk láthatónak egy emberben, és mit nem, valamint azt is, hogy mi kerülhet napvilágra bizonyos szituációkban, illetve mi nem.

Gondolj ki 3 olyan tulajdonságot, ami könnyen látható, nem látható, bizonyos helyzetekben napvilágra kerülhet, míg másokban nem.

Olyasmiben is gondolkodhatsz, mint például a nem, szexualitás, meggyőződés, vallás, személyiség, nemzetiség, egészség, életkor, élettapasztalat, nemzetiség, anyagi helyzet, családi szerep, származás (ország).

A tanulóknak hat példát kell írniuk annak érdekében, hogy tovább tudjanak haladni. A jobb felső sarokban, a megjegyzések között vannak javaslatok.

A példákat meg lehet fogni, és oda lehet ejteni a jéghegy köré. Ami könnyen látható, az a vízfelszín fölé tartozik. Ami nem látható, annak a vízfelszín alatt van a helye. Ami nyilvánvalóvá válhat bizonyos helyzetekben, de máskor rejtve marad, a vízszinhez tartozik.

Dolgozzatok párokban, és hasonlítsátok össze a válaszaitokat!

Az alábbi kérdések alkalmasak arra, hogy az egész osztály megvitassa őket:

1. Mely jellemvonásokat volt könnyű elhelyezni a jéghegyen? Miért?
2. Melyeket volt nehéz elhelyezni? Miért?
3. Mely jellemvonások „lebegnek” a látható és a nem látható határán? Mikor válhatnak láthatóvá, és mikor láthatatlanok?
4. Mely jellemvonásokat helyezték el másképpen a csoportok? Hagyjuk, hogy elmagyarázzák, miért!

3.lépés *Előítéletek (egyéni munka, osztálymunka)*

Sok oka lehet annak, hogy valaki úgy dönt, személyiségének bizonyos vonatkozásait feltárja vagy elrejt.

Az előítéletek megtapasztalása szerepet játszhat ebben. Nézzük meg, miért.

Válassz egy olyan idézetet, amelyet érdekesnek találsz! Indokold meg, miért árul el vagy rejt el valamit önmagával kapcsolatban a beszélő!

Az előítéletek befolyásolhatják az embereket abban, hogy a személyiségük bizonyos jellemzőit megmutatják másoknak, vagy elrejtik mások elől. Írj le erre egy hétköznapi példát!

A tanulók először egy idézetet választanak a fiatalok előítélettel kapcsolatos idézetei közül. Aztán saját példán gondolkodnak. Lehet ez személyes tapasztalat, vagy valami, aminek tanúi voltak, de akár a hírekből is mondhatnak példát.

Ez kényes téma, mivel a tanulók a válaszaikban előítéleteket is megfogalmazhatnak, és tudtukon kívül ezzel megbánthatnak valakit. Tanárként fel kell készülnünk arra, hogy ezt elmondjuk, és időt kell szánnunk arra, hogy tisztázzuk, miért van az, hogy bizonyos szavakat egyes emberek bántónak találnak, mások azonban nem.

Az utolsó feladat ezen a pályán egy állítás, melyre minden diák egyénileg reagál. A program az osztály tagjainak minden válaszát egy szöveghőbe gyűjti, majd grafikusán megjeleníti.

Mindig meg kell mutatnod, milyen is vagy valójában. Állítsd be a csúszkát úgy, hogy az tükrözze a véleményedet! (Egyáltalán nem értek egyet / Teljesen egyetértek) Beszéljétek meg az eredményeket!

Kérjük meg a tanulókat, hogy mondják el, melyik pozíciót választották! A kérdést megismételhetjük offline barométer segítségével is. Jó megoldásnak bizonyulhat, ha megkérjük a diákokat, hogy álljanak fel, és fizikai pozíciójukkal mutassák meg egy véleményvonalon, hogyan érznek az identitás bizonyos részeinek elrejtésével vagy felfedezésével kapcsolatban.

A rendelkezésre álló idő függvényében a választott idézeteket is át lehet beszélni, és meg lehet vizsgálni azokat az idézeteket, melyek ellentmondó üzeneteket hordoznak.